

י"ט בתמוז תשס"ט, 11.07.09
גיליון מס' 164

פרשת פינחס

אבל היחיד ואבל הרבים

מאת אבינעם שטרית, קיבוץ שדה אליהו

מוקדש ליום הזכרון של אבי מורי הרב יוסף משה שטרית ע"ה, נפטר בי"ח תמוז תשנ"ה

בשנים שפר' פנחס נקראת קודם לצום י"ז בתמוז, הפטרתה ממלכים א', י"ח, מ"ו ואילך: "ויד ה' היתה אל אליהו...". זאת, עקב הזיקה והדמיון שנמצא בין שתי הדמויות הללו, עד כדי קביעתו של ר"ש בן לקיש: "פנחס-הוא אליהו".

אליהו הנביא העתיד לבוא ולבשר הגאולה, כנבואת מלאכי: "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא". אך השנה, בשבת זו, אנו נמצאים בתוך שלושת השבועות של "בין המיצרים" ולפיכך, נפטיר מירמיהו א': "דברי ירמיהו...". שהיא הראשונה ל"תלת דפורענותא".

מכאן ואילך, אנו נכנסים, בהדרגה, לאבלות כללית, ההולכת ומתעצמת עד לשיאה, בצום ט' באב. מנהגי האבלות הציבורית על חורבן בית המקדש כמו הועתקו מאבלו של היחיד מישראל שמתאבל על מות קרוביו. אך בכל זאת, ישנם הבדלים אחדים ובהם בחרתי לעסוק:

תהליך האבל הפרטי – מעוצב מן הכבד אל הקל. דיני האבלות בשיאם החל משלב קבלת ההודעה דרך הלוויה, לאחר מכן השבעה, ובהדרגה דרך ציון השלושים ועד תום השנה הראשונה. או אז, אנו מצווים לחזור לשגרה.

במהלכה של תקופת האבל, בעיקר בתחילתה, האבל מגודל זקן ומונע עצמו מהופעה באירועים המתקיימים בפרהסיה. בכך הוא נבדל ומופרד מן החברה הסובבת אותו. אך זו, מצידה, דואגת לעזור לו להתגבר על כאבו תוך ניחומו בדברים ובסיוע מעשי בארגון הלוויה, ההספדים, השבעה, המזון, התמיכה בבני המשפחה הנילוים ועוד.

האבל הציבורי – מאידך, מעוצב בתבנית הפוכה, מהקל אל הכבד.

מ"ז בתמוז- נוהגים קצת אבלות; הימנעות מתספורת ואי השתתפות בשמחות.

מר"ח אב- מחמירים בדברים נוספים ונמנעים מהנאות כמו; בשר, יין, כביסה ולבישת בגדים חדשים. זאת, ע"פ מנהג האשכנזים.

ולמנהג הספרדים, ביטויי אבלות אלה יחלו בשבוע שחל בו תשעה באב וינהגו עד ליום הצום, כולל כל האיסורים הנלווים.

האבל הציבורי יוצא מתוך השגרה ומתקדם בהגבלות ואיסורים עד לשיא. כאשר הכוונה היא ליזום את תחושת האסון, ע"מ להחיות בכל שנה מחדש את תחושת כאבו של העם על חורבן הבית.

התמיכה החברתית שהוזכרה באבל הפרטי, אינה קיימת כאן. אין צורך לבודד את היחיד מן החברה, כי כולם מצויים באותו אבל ואף מצווים עליו.

מנהגי האבלות הקולקטיבית מעוצבים בעיקר, ע"י הגדרתם לשלושה שבועות מסוימים בלוח השנה וכן על ידי "תזכורות" נוספות במהלך השנה המוסברות כ"זכר לחורבן". (שיור אמה על אמה בסיוד הבית, שבירת הכוס בחתונה, קריעה כשרואים את בית המקדש בחורבנו ועוד). נימוק לכך ניתן למצוא במאמר חז"ל: "דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו חרב בימיו". החורבן-האסון, כמו נמשכים ומתרחשים לנגד עינינו. התיקון לאבל הפרטי, הוא תחיית המתים. ואילו תיקונו של האבל הכללי, הוא בנין בית המקדש. ושניהם יתרחשו, אי"ה, באחרית הימים. בעת ניחום האבלים בנוסח הקבוע: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים...", אנו מחברים אותם, בקשר נוסף, אל כלל העם המצפה לגאולה, כאשר ה', הוא הוא המנחם.

ובחזרה להפטרנו, שגם אם היא נבואת פורענות, שאמורה להזכיר לנו על מה חרבה הארץ, וללמדנו על הצורך לתקן את דרכנו ולהיות ראויים לבנין בית המקדש, יש בה מן התזכורת באשר להיותנו העם הנבחר וגם הבטחה להיפרע ממבקשי רעתנו. "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו, כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'".

יהי רצון שתתקיים נבואתו של הנביא זכריה: "כה אמר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ושמחה ולמועדים טובים.....". (ח', 19) על זה שאלו (ר"ה, י"ח): ר' חנא בר ביזנא ור' שמעון החסיד: "קורא להם צום וקורא להם ששון ושמחה?". ותשובתם: "בזמן שיש שלום- יהיו לשלום ושמחה, אין שלום-צום". על פי זה, מובן סיומו של הפסוק: "והאמת והשלום אהבו".

ימי בין המיצרים נועדו להחדיר בליבנו את העוצמה הראויה לציפייה לגאולה. העצב על חורבן בית המקדש מהול בתקווה ובציפייה דרוכה לגאולה אמיתית ושלימה. "נחמו נחמו עמי....".

המאמר מבוסס על מאמרה של שירה בן ששון-פורסטנברג, "שבת שלום" גליון 247

אבינעם שטרית, חבר קיבוץ שדה אליהו, נשוי לחוה (לבית בן יצחק). ביחד הם הורים לחמישה וסבים לתריסר נכדים. משמש כראש המועצה הדתית האזורית-עמק המעיינות.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il